

Боян Чуков

РАЗУЗНАВАНЕТО ОТВЪТРЕ

София, 2021

© Издателство „Изток-Запад“, 2021

Всички права на български език запазени. Нито една част от тази книга не може да бъде възпроизвеждана или предавана под каквато и да е форма и по какъвто и да било начин без изричното съгласие на издателство „Изток-Запад“.

© Боян Чуков, автор, 2021

© Деница Трифонова, оформление на корицата, 2021

ISBN 978-619-01-0959-4 (мека подвързия)

ISBN 978-619-01-0960-0 (твърда подвързия)

Боян Чуков

РАЗУЗНАВАНЕТО
ОТВЪТРЕ

Съдържание

Увод	7
Разузнаване и обществено мнение	15
Що е разузнаване? Наука, изкуство, занаят или... ..	35
Зараждане и развитие на съвременното разузнаване	51
За разузнаването като сериозно занимание	59
Разузнаването е само инструмент на изпълнителната власт	63
Отношения между разузнаване и изпълнителна власт	65
Българското разузнаване в периода 1944–1989 г.	73
Разузнаването зависи от кумулятивния интелект на личния състав	79
Как се отнесе България към собственото си разузнаване? Какво се случи с него?	83
Разузнаването като отражение на нашето общество	85
Реалната среда, в която оперира разузнаването	105
Различните психологически типове хора	117
Дипломация и разузнаване	125
Кадри от реалния живот в българското разузнаване	139

Разузнаване, контраразузнаване и външно наблюдение	145
Светът се променя, а с него и разузнаването	153
Политизиране на разузнаването	177
Два модела в политизиране на разузнаването	181
Разузнавателен анализ и правене на политики	185
Още разсъждения за Негово Величество Анализа в разузнаването	191
Що е разузнавателен цикъл?	195
Планиране и ръководство	199
Придобиване на разузнавателни данни	203
Оценка и употреба	207
Анализ и продукция	209
Разпространение	217
Една работна хипотеза за цар Борис III	219
Радиоелектронно разузнаване	225
Времето ражда нови видове разузнаване	233
Разузнаване и промяна на парадигмалното мислене	243
По фронта на глобалната хибридна война нищо ново	247
<i>Ползвана литература</i>	251

Увод

Книгата „Разузнаването отвътре“ е опит да се запознае любознателният и непредубеден читател с разузнаването като специфична и обвита в мъгла човешка дейност. Заглавието на книгата можеше да бъде и „Разузнаването отвътре“ като смислово съдържание и продължение на моята предишна книга „Матрицата отвътре“. Естествено, голям брой страници са посветени на моменти от най-новата история и прежеждията на българските разузнавателни служби. Всичко написано е резултат на моя натрупан дългогодишен личен опит в сферата на разузнаването, международните отношения и националната сигурност. През годините си давах ясно сметка, че всичко, което съм постигнал в своята професионална кариера, е благодарение на българската държава в лицето на българското разузнаване. С гордост си признавам, че в зряла възраст съм абсолютен „продукт“ на ПГУ-ДС, НРС и косвено по наследство на РУМНО. Ако имам възможност отново да се върна в началото на моя жизнен път, отново бих искал да служа на България като офицер в българското разузнаване.

Темата „разузнаване“ е изключително чувствителна и много често е съпътствана от митове, легенди, идеологемии и гъста словесна мъгла. Това не е случайно. Разузнаването е направление в областта „тайни служби“. То е покрито с много секрети, които още дълго време ще се пазят в архивите. Но даже и в тях няма да бъде открита пълната и всеобхватна истина, за която се претендира в много книги. Разузнавателната дейност се развива с невероятно бързи темпове и в различни направления, основен ин-

струмент е в съвременните многолики хибридни войни. **В разузнаването се променя всичко, за да се запази във времето най-същественото, което остава непроменено – смисълът на неговото създаване.** Общественото мнение за разузнаването е като историята за седмината слепци, които отишли да „видят“ слона. Всеки един от тях разказал на другите как „изглежда“ слонът в зависимост това коя част от него е опипал. В този смисъл нямам амбиция да твърдя, че в моята книга съм разказал всичко от А до Я за разузнаването. Имах уникалния късмет по време на моята професионална кариера да работя във всяка една от петте фази на разузнавателния цикъл. А с това могат да се похвалят малцина. Не съм от тези, които са се „отъркали“ леко в разузнаването или просто са имали трудов договор с разузнавателната служба.

В книгата ще намерите моето мнение, което има едно важно и неоспоримо предимство. Всичко написано съм видял лично, то е преживяно и осмислено през професионалната ми кариера. Предлагам ви моята субективна оценка и гледна точка. Може те да не се приемат от някои колеги, но аз ни най-малко не си поставям за цел да им се харесам. Винаги съм се възползвал от висшата степен на лукса по времето на Тодор Живков. Да изкажа своето лично мнение. В този смисъл в книгата правя опит да изляза от декламативния и еуфоричен стил на доста колеги за разузнаването. От това няма нужда, особено днес. Не е честно към следващите поколения. Стремял съм се написаното от мен да е максимално открито и откровено. Имах щастието да премина през всички „окопи“ на разузнаването. Тръгнах от най-ниското ниво и не съм прескачал нито едно стъпало в моя професионален път. Награждаван съм от ръководството на разузнаването за добра агентурно-оперативна и информационно-аналитична работа. В професионалната си кариера на разузнавач имам регистрирана и отчетена успешна вербовъчна дейност. Стигнах до външно-политически съветник на министър-председателя и секретар на Съвета по сигурността при Министерския съвет. Два пъти.

След гимназията постъпих като войник в редовете на Българската армия. Две години служих в различни поделения на

радиоразузнаването. Обиколих невероятно красиви места в България като връх Перелик и връх Вишеград. Служих в радиополка в село Мусачево. Основното „оръжие“, с което разполагах в казармата, беше доброто владееие на гръцки език. Благодарен съм на съдбата, че имах възможност да служа в редовете на Българската армия с полковник Пожарлиев от ОКП (Общовойсков команден пункт) – Гърция, в Мусачево, общувах с достойни български офицери като полковник Атанасов, майор Балджийски, ст. лейтенант Крумов, лейтенант Пасков и др. В радиополка в Мусачево заедно с офицери от военното разузнаване успешно положих изпит по гръцки език и завоювах гръден знак „Специалист I клас“.

В българското разузнаване попаднах единствено и само благодарение на бащинското отношение и усилията, които положи полковник Дочо Кинкин. Той инициира по моя молба предварителното ми проучване в отдел „Кадри“ на ПГУ-ДС (Първо главно управление, Държавна сигурност). Когато го помолих да направи това, първата му реакция беше: „Само това не! Старият (Стефан Чуков) ще ме убие!“ Моят баща, офицер от военното разузнаване, първоначално беше категоричен, че не трябва да тръгвам по неговия път. Дочо Кинкин е семеен приятел от времето, когато работеше през 60-те в състава на резидентурата на ПГУ-ДС (разузнаване) в Атина. По същото време баща ми беше командирован в резидентурата на РУМНО (военно разузнаване) в гръцката столица.

С книгата „Разузнаването отвътре“ искам да изкажа своята огромна благодарност към хората, с чиято помощ и грижа се оформих като разузнавач. На първо място по време е моят баща полковник Стефан Чуков от военното разузнаване. Още като ученик в Атина той първи ми показа и обясни какво е външно наблюдение. Видях как разузнавач се чисти от външно наблюдение. Принос има и моята майка капитан Станка Чукова, която известно време бе служител с гръцки език в НТУ (Четвърто Управление до 1986 г. – от 02.1992 г. СОТИ). Най-голям принос за оформянето ми като млад офицер от разузнаването има моят близък приятел и колега полковник Румен Митев. Той ще остане

завинаги моят учител с главна буква. Веднага след него следва полковник Димитър Вандов (бай Митьо), моят първи резидент във Франция. Той допринесе много за изграждането на моите оперативни навици и поведение в реална бойна обстановка.

Завинаги в моята памет ще остане генерал Георги Манчев (Гецата), началник на научно-техническото разузнаване. Той бе изключителен човек и ръководител. Деликатен, сдържан, етичен, последователен, много човечен и впечатляващо интелигентен. Около 12 часа преди да получи фатален инфаркт, имах уникалната възможност да разговарям близо три часа с Гецата. Изглежда, че той е чувствал нещо и тези три часа бяха като изповед пред колега. Безкрайно благодарен и признателен съм му, че ми отвори допълнително очите за още доста неща от кухнята на българското разузнаване и за интересни контраразузнавателни тайни за публично известни колеги. Георги Манчев бе безкрайно влюбен в България и разузнаването, които бяха смисълът на неговия живот.

Не мога да пропусна полковник Кирил Тодоров, който ми даде не само професионални знания и информация за разузнаването, но и такива за контраразузнаването. Много научих от моя първи началник на отдел в УНТР (Управление научно-техническо разузнаване) полковник Ангел Ангелов (чичо Анчо). Винаги облечен като за моден подиум в Милано и с дружелюбна нагласа към колегите около него. Полковник Истилиян Сиджимков също оказва влияние върху моето формиране като разузнавач. Той бе искрен и почтен човек, отдаден до края на своя живот на разузнаването.

Не по-малко ми даде полковник Атанас Кременлиев, който беше моят началник в отдел 03-ВПП (външнополитическо разузнаване). Той беше образец за подражание в критични ситуации. Спокоен, невъзмутим, без да показва емоции, внасяше разум и успокоение сред своите подчинени.

Благодарен съм на моите колеги Димитър Калпакчиев и Митко Добрев. И двамата през всичките изминали години останаха верни приятели. От първия научих много за арабския свят и Близкия изток, а другият с перфектен японски език и два ман-

дата в нашето посолство в Токио ми отвори очите за Япония и Азия. Мой добър приятел и колега бе Тончо Зурлев, разузнавач с отличен парси (фарси, ирански език), с два мандата в Иран. Той след 1989 г. професионално ме въведе в обстановката в Косово. Тончо Зурлев се трудеше известно време в международна организация в Босна и Херцеговина. После замина за Прищина. Тончо Зурлев заедно с Митко Добрев работиха дълго време в международна организация в Косово, която бе натоварена с много деликатна и опасна дейност. Двамата изваждаха силово със съдействието на специална американска група самонастанили се албанци в къщи и апартаменти, собственост на избягали сърби.

Във Франция имах приятелски и колегиални връзки с разузнавачи от страните на Варшавския договор. Спомените ми от общуването със Саша (руско разузнаване), Володя (ГРУ), Мигел (кубинско разузнаване), Иржи (чехословашко разузнаване), Ерих (разузнаване на ГДР), Матеуш (полско разузнаване) и др. ще останат завинаги като светъл лъч в моето професионално минало. Всички те бяха достолепни мъже и истински разузнавачи, готови незабавно да сложат едно рамо на своя събрат, без да съгласуват предварително колегиалния жест със своя резидент.

Не мога да не спомена моя близък приятел и колега Найджъл Бекхаус от МИ-6. Той почина преди десетина години. Найджъл приличаше на Хари Потър на зряла възраст. Слаб и строен мъж с черен алаброс и старомодни очила с диоптър като на Джон Ленън. Зад стъклата гледаха пронизателно чифт умни очи. Найджъл беше завършил Оксфорд, но беше скромен, ненатрапчив и общителен. С него се запознах в Мадрид на лекция на турския премиер Тансу Чилер във фондация „Ортега-и-Гасет“. Найджъл познаваше с невероятни подробности българската вътрешнополитическа обстановка. Преди да бъде изпратен на работа в Испания, той беше работил в Афганистан. В най-тежката и опасна за живота на разузнавача страна. От Найджъл научих какво значи висок британски стил в разузнаването. Бекхаус бе истински британски джентълмен. И си отиде от този свят като такъв. Найдобрият професионалист на моя възраст, когото съм познавал някога!

В Испания имах приятелски и колегиални отношения с Емил Ферари от ЦРУ. Той като добър приятел ми оказа няколко пъти огромна помощ при спасяването на български граждани, актьори, в драми в транзитната зала на летище „Баракас“ в испанската столица. Наши млади мъже и жени със своите малки деца в началото на 90-те се опитваха да емигрират незаконно в САЩ чрез полети за Хавана, които имаха междинни кацания в Мадрид и Флорида. По-късно отмениха въпросните полети заради българските ексцесии на американските и испанските летища. Стигаше се дотам понякога, че наши младежи си режеха вените в салона на самолета във Флорида, за да ги приберат с американска линейка и да останат в САЩ.

Не мога да пропусна моя близък приятел и колега, фламандец Станислас Геенс, от Белгия. След 1989 г. той се ожени за българка и остана у нас до края на своя живот. Белгийският разузнавач Станислас Геенс е внук на първия министър на отбраната на Кралство Белгия след Втората световна война. В разгара на Студената война Стан е изпратен на специална разузнавателна мисия в България. В Брюксел той ме запозна с колеги от местната асоциация на разузнавачите от резерва. От Стан научих оценки на белгийски разузнавачи и контраразузнавачи за българските разузнавателни служби. От него опознах особеностите на белгийската „кухня“ в разузнаването. Безценна информация. През 2013 г., когато бях назначен в политическия кабинет на премиера, бившият президент Росен Плевнелиев ме нападна публично в медиите като бивш служител на ПГУ-ДС. Тогава белгийски колеги се бяха обадили на Стан с предложение тяхната асоциация да изпрати публично писмо в моя защита. Отказах. Най-комичното е, че точно в този момент получих документи за допуск до класифицирана информация от НАТО, ЕС и ДАНС. Винаги ще бъда признателен на белгийските разузнавачи, които бяха готови да ме защитят публично. Огромно благодаря, Стан! Публично ме защитиха още професор Аксиния Джурова и професор Чавдар Добрев. Естествено, и премиерът Пламен Орешарски, който не се огъна.

Предоставил съм на мислещия читател част от натрупаните по време на моята професионална кариера факти и констатации,

които се надявам, че могат да послужат за самостоятелна работа и осмисляне на случилото се у нас след 1989 г. и относно съдбата на българското разузнаване. За интелигентната личност е важно да има аналитична култура. Само такова знание може да позволи на мислещия човек да види от „птичи поглед“ не само миналото, но и това, което го заобикаля в ежедневието. И да ги проумее, да ги види в цялост.

Ако в края на книгата читателят възкликне: „Че разузнаването било много сложна работа!“, ще считам, че съм си изпълнил намеренията, които имах, преди да започна да пиша „Разузнаването отвътре“.

В книгата умишлено съм променил редица имена. Други съм ги спестил. Има и иносказателни моменти. Всичко това съм го направил по обясними причини. Вероятно някои ще останат с усещане, че описаните случки и събития са романизирани разкази, но книгата не е художествена измислица. В нея няма нищо такова като „един мой много близък приятел ми каза, че е дочул от една жена, която е споделила, че...“. Определено няма нищо такова.